

## JAARVERSLAG UILENWERK GROEP SON EN BREUGEL 2022

Lonneke van Soest

Rode Lijsten zijn een middel om de aandacht te vestigen op soorten die bedreigd worden of kwetsbaar zijn. Zowel de steen- als de kerkuil staan als *kwetsbaar* op de Nederlandse Rode Lijst voor broedvogels. Voor deze soorten geldt een hogere prioriteit bij het nemen van actieve beschermingsmaatregelen, bijvoorbeeld door hun leefgebieden te verbeteren en dat is waar wij ons als uilenwerkgroep mee bezig houden.

Als het langere tijd bergafwaarts gaat met een soort is er meestal gebrek aan voedsel en/of broedgelegenheid, gebrek aan leefgebied dus. Het leefgebied krimpt door stads- en dorpsuitbreidingen en door de aanleg van industrieterreinen en wegen. Bovendien is het resterende leefgebied sterk veranderd. De steen- en de kerkuil bewonen erven op het platteland en houden van een afwisselend landschap rond dat erf. Knotbomen, hoogstamfruitbomen en vervallen bouwsels om in te broeden, oude kippenhokken, takkenbossen, heggen en schuurtjes om in te schuilen, schapenweides, slootranden, hagen en houtwallen om te jagen. Die afwisseling is sterk verminderd of het is er helemaal niet meer en het platteland is nu vaak te netjes opgeruimd voor uilen. Hoewel beide uilen wettelijk een hoge beschermingsstatus genieten, staan hun leefgebieden her en der ook nu nog flink onder druk door actuele ruimtelijke ontwikkelingen. Dit is ook in Son en Breugel het geval.

Gelukkig zijn er ook nog erven die nog prettig rommelig zijn. De bewoners ervan vinden het geweldig leuk om zo'n koddig uiltje als de steenuil of zo'n prachtig stoere kerkuil op hun erf te hebben. Ze willen maar wat graag rekening houden met deze uilen en daar zijn wij als werkgroep natuurlijk erg blij mee. Zonder deze gastgevers zoals wij ze noemen, kunnen wij geen uilen beschermen. Wij doen dit door nestkasten op te hangen, deze te controleren op legsels en schoon te maken. De kasten worden door vrijwilligers van Brabants Landschap gemaakt.

De werkgroep is eigenlijk het jaarrond bezig met de uilenbescherming maar de piek ligt in mei en juni. Dan worden alle kasten gecontroleerd op legsels. Als er eieren in de kast liggen dan gaan we een paar weken later terug naar de desbetreffende kast om te kijken of en hoeveel eieren er uitgekomen zijn. Aan het eind van de zomer bezoeken we de kast nog een keer om te kijken of alle jongen zijn uitgevlogen en dan maken we ook direct de kast schoon. Niet alle kasten worden bewoond en als dat wel zo is dan ook niet altijd door uilen. Legsels van andere vogels zoals koolmezen laten we uiteraard zitten. Als die jonge uitgevlogen zijn dan maken we de kast ook schoon.

Steeuilen houden van een schone kast met als bodembedekking beukensnippers. Kerkuilen verkiezen een vieze kast met oude braakballen boven een schone kast dus die kasten maken we maar eens in de paar jaar schoon. Kerkuilen kunnen meerdere legsels per jaar hebben, steenuilen niet. Of er meerdere legsels komen is vooral afhankelijk van het voedselaanbod en dus eigenlijk de muizenstand. Bij voldoende muizen is de kans dat de jongen het gaan redden groter dan in een jaar dat er weinig muizen zijn. Hoeveel muizen er zijn is weer afhankelijk van het weer (nat, droog, warm, koud) maar ook van andere omstandigheden. Kerkuilen eten andere, grotere muizen dan steenuilen en jagen vaker verder van het erf. Ze zijn wat voedsel betreft dus eigenlijk geen concurrenten van de steenuilen waardoor ze ook prima samen op hetzelfde erf kunnen wonen. Het zijn wel echte specialisten, ze eten alleen muizen. In een jaar waarin er weinig muizen zijn, schakelt de steenuil over naar insecten en andere kleine dieren. Op het menu staan dan vogels, zoogdieren, insecten, regenwormen en amfibieën; ook qua biomassa minder belangrijke prooien als spinnen, slakken, duizendpoten e.d. versmaadt hij niet als het zo uitkomt. Vogels verschalkt hij vooral in jaren dat er weinig muizen zijn. Het gaat meestal om nog niet vliegvlugge jongen van algemene soorten als mus, merel en spreeuw.

### Hoe verging het de uilen in het buitengebied van Son en Breugel in 2022?

#### STEENUILEN

Alhoewel het aantal broedlocaties de afgelopen jaren nauwelijks veranderd is, is het aantal eieren en daarmee ook het aantal jongen enorm sterk teruggelopen. Deels is het gissen waar dat door komt. Natte lentes en zeer droge zomers hebben daar zeker aan bijgedragen. Een minder afwisselend landschap ook. De legsels zijn door de jaren heen in ieder geval kleiner geworden. Van gemiddeld 4,2 eieren per legsel in 2019 naar 2,8 in 2022. Een aantal jaren geleden waren de legsels van de steenuilen in het Son en Breugelse buitengebied groter dan die van de rest in de provincie maar inmiddels is dat omgedraaid. Dat de gemiddelde legselgrootte afneemt is een slechte en zorgelijke ontwikkeling. Gemiddeld 2,8 eieren per nestkast terwijl we jaren geleden regelmatig

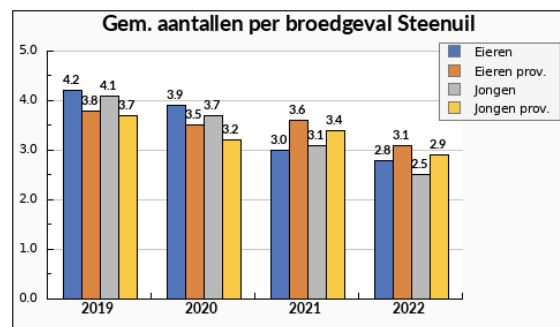
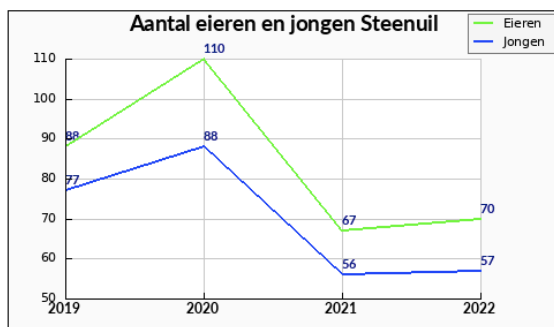
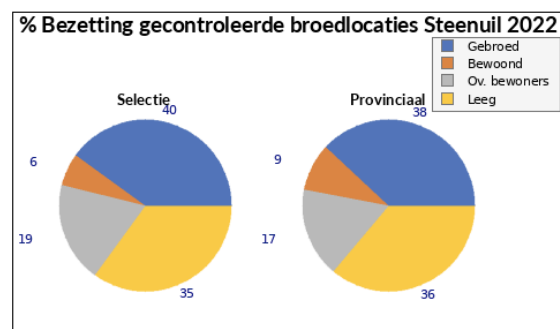
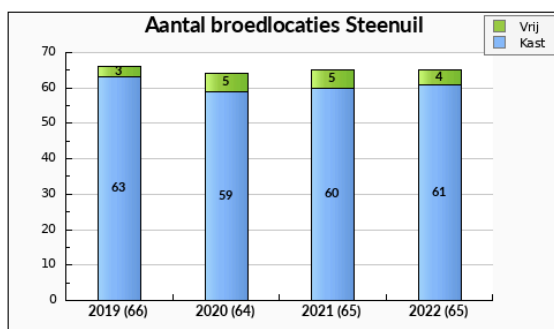
nesten tegenkwamen met zelfs 5 eieren, geeft te denken. Neemt de conditie van de vrouwtjes af, of de mannetjes? En waardoor? Het percentage bezette kasten is niet anders dan in de rest van Brabant dus daar ligt het niet aan dat er zoveel minder steenuiltjes zijn dan een paar jaar geleden. Toch zijn we natuurlijk erg blij dat er 70 jonge steenuiltjes de afgelopen zomer zijn uitgevlogen.



Foto: Stone

2018		2019		2020		2021		2022	
eieren	jongen	eieren	jongen	eieren	jongen	eieren	jongen	eieren	jongen
105	88	88	77	109	87	67	56	70	57

### Steenuilen



## KERKUILEN

Het aantal kerkuilen in ons buitengebied is dramatisch teruggelopen. In 2022 mochten we helaas maar 4 jonge kerkuilen tellen terwijl dat er in 2018 er nog 32 waren. We hebben zelfs een aantal dode kerkuilen gevonden.



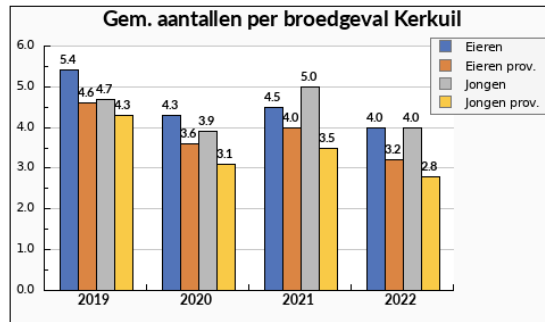
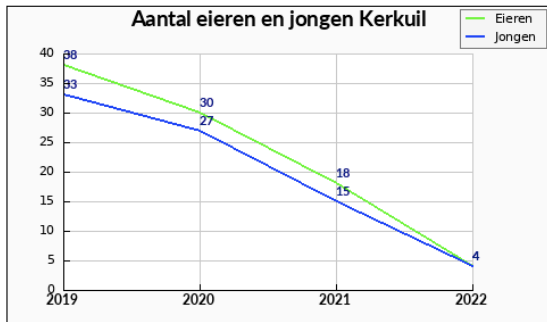
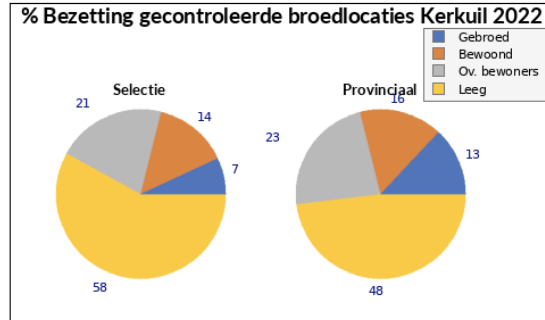
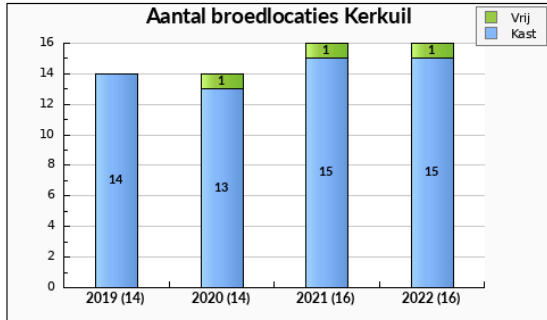
Foto: Vogelbescherming Nederland

De grootte van de broedpopulatie van kerkuilen varieert altijd sterker dan die van steenuilen. Kerkuilen hebben in een slecht 'muizenjaar' niet de kans om over te schakelen op ander voedsel. Als er een nat voorjaar is en een droge zomer waardoor muizen minder te eten hebben en minder jongen krijgen, dan hebben kerkuilen daar meer last van dan steenuilen en gaan ze minder eieren leggen. Van de jongen die uitkomen overleven er dan ook nog minder. Verder blijft het ook hier gissen naar de enorme achteruitgang. Wordt er nog gif gebruikt om muizen te bestrijden? Dan krijgen via de muizen de uilen dat gif ook binnen waar ze uiteindelijk aan overlijden? Is het de omgeving die steeds minder leefbaar is voor de uilen? Zeker is dat grote gebouwen die prooidieren herbergen, ontoegankelijk zijn voor de kerkuil. 's Winters jagen de vogels ook in schuren en stallen en dat kan bijna niet meer. Ruige grasstroken en andere kleine landschapselementen die de ideale leefomstandigheden zijn van muizen zien we minder al wordt daar gelukkig wel steeds meer aandacht aan besteed. De uitbreiding van het wegennet en de gestaag toenemende verkeersintensiteit zorgen helaas ook voor veel verkeersslachtoffers.

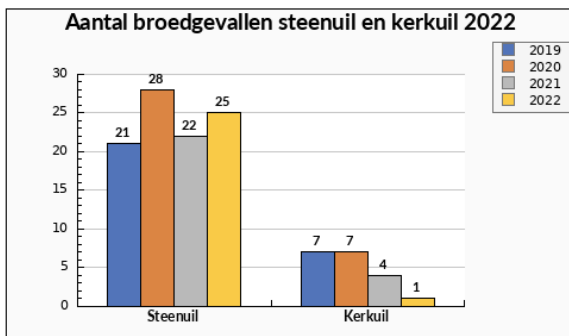
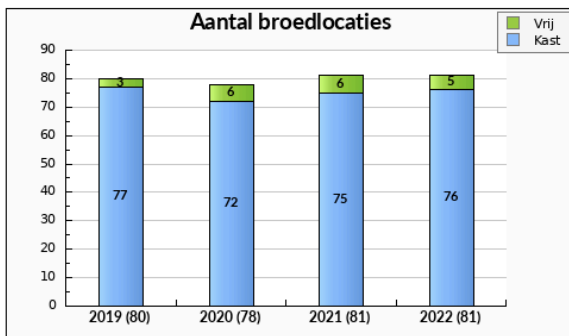
Gelukkig hebben we een prachtige nieuwe locatie gevonden bij een nieuwe gastgever waar we een kerkuilenkast in een oude schuur hebben mogen ophangen. Ook is er een kerkuilentil geplaatst op een erf waar voorheen een kerkuilenkast in een open schuur hing. In die kast hebben regelmatig kerkuilen succesvol jonge uilen grootgebracht. Nu maar hopen dat ze de verhuizing naar de kerkuilentil zo op prijs hebben gesteld dat ze dat in 2023 ook weer gaan doen. Om die kerkuilentil te realiseren heeft er veel overleg plaatsgevonden met de eigenaar van het perceel en de gemeente. Alleen door de gezamenlijke inzet van velen kunnen we voor de toekomst plaats blijven inruimen voor vitale kerkuil populaties in Nederland. En dat geldt natuurlijk ook voor de steenuilen. We zijn daarom ook onze gastgevers zeer erkentelijk dat we ook afgelopen jaar weer kasten hebben mogen ophangen op hun erf. Zonder hen zouden wij de uilen niet kunnen beschermen.

2018		2019		2020		2021		2022	
eieren	jongen	eieren	jongen	eieren	jongen	eieren	jongen	eieren	jongen
32	32	38	33	30	27	18	15	4	4

## Kerkuilen



Het aantal kasten en vrije broedgevallen van zowel de steen- als de kerkuilen in het buitengebied van Son en Breugel zal de komende jaren niet veel veranderen. Daar leent het gebied zich niet voor.



Het afgelopen jaar heeft een aantal mensen aangegeven belangstelling te hebben om deel uit te gaan maken van de uilenwerkgroep en zij hebben inmiddels een aantal keren meegeholpen. Daar zijn wij heel blij mee. Meer dan 70 kasten controleren en schoonmaken is veel werk. Zeker in mei en juni als er sprake is van legsels. Dan is het voor drie uilenbeschermers soms teveel werk waardoor er een kans is dat je legsels mist.

De aftrap voor dit seizoen zal ook dit jaar in mei weer gegeven worden door Brabants Landschap als alle uilenbeschermers van Brabant bijeenkomen voor de jaarlijkse avond voor uilenbeschermers. We kijken er nu al naar uit.

Erwin Deckers  
Paul van Amelsfort  
Lonneke van Soest